

Artikel van Jan Juffermans voor ZOZ met daarin de integrale notitie over "bevolkingsreductie zonder dwang")

Over bevolking, een eerlijke economie en rechtvaardige voetafdrukken

Velen kennen nu de Mondiale Voetafdruk. Het model bestaat pas 17 jaar, maar is als een lopend vuurtje wereldwijd bekend geworden. In Nederland was De Kleine Aarde de eerste gebruiker en promotor van de Voetafdruk. We vroegen Jan Juffermans, die al vanaf het prille begin enthousiast is over de Voetafdruk, enige recente ontwikkelingen te schetsen. Want het gaat bij de Voetafdruk om meer dan meten...

Van DKA naar WVN

Het model van de Mondiale Ecologische Voetafdruk werd in 1996 gelanceerd in Canada door prof. William Rees en dr. Mathis Wackernagel. Sinds 1998 gebruikte De Kleine Aarde (DKA) het model voor educatie en voorlichting. Er werden ook diverse proefprojecten mee uitgevoerd, zoals de Voetafdruk van gemeenten, de persoonlijke Voetafdruk en de Voetafdruk van bedrijven en instellingen.

Als je nieuwsgierig bent naar je eigen Voetafdruk, dan zijn er nu verschillende scans om hem op verschillende manieren uit te rekenen. Zo is de *quick scan* van DKA nog steeds beschikbaar, en het Wereld Natuur Fonds heeft een fraaie scan sinds de Nederlandse afdeling ongeveer 5 jaar geleden ook actief werd met de Voetafdruk. Verder zijn er de Klimaatvoetafdrukscan, de Voedselscan, de Mobiliteitsscan, en ook de scan voor je Watervoetafdruk. Al deze scans, en zelfs nog enkele meer, staan nu overzichtelijk bij elkaar – met directe links - op de site www.voetafdruk.eu van de Werkgroep Voetafdruk Nederland, onder het kopje 'Uw Voetafdruk', naast veel andere informatie.

Quotering met Voetafdruk

De Werkgroep Voetafdruk Nederland (WVN) heeft sinds 2010 de informatievoorziening over de Voetafdruk van De Kleine Aarde overgenomen. De WVN bepleit de noodzakelijke politieke en maatschappelijke stappen om onze Mondiale Voetafdruk zo snel mogelijk te verkleinen, mede op basis van mensenrechten. Vooral quotering met de Voetafdruk zien ze als een effectieve en rechtvaardige methode, met behoud van maximale vrijheid van consumptiekeuzes. Intussen wordt de Voetafdruk in toenemende mate gebruikt door bedrijven als Akzo-Nobel en Unilever, maar ook door landen en internationale instellingen. De Europese Unie, het VN-ontwikkelingsprogramma UNDP, het VN-Milieuprogramma UNEP, en ook 9 landen (Zwitserland voorop) hebben het model formeel in gebruik genomen. Andere landen die in de procedure zitten om het model te gaan gebruiken, staan op de site van het Global Footprint Network: www.footprintnetwork.org. Ook de deel-voetafdrukken zijn populair, zoals de Klimaatvoetafdruk of Carbon Footprint, de Voedselvoetafdruk en ook de Watervoetafdruk, beter bekend als de Water Footprint

Vilanova en Brussel

Zoals al opgemerkt, bepleit de WVN het gebruik van quotering met de Voetafdruk, omdat onze Aarde al gevaarlijk overbelast is – we gebruiken nu ongeveer 50% meer dan de Aarde duurzaam kan blijven leveren – waardoor er sprake is van snel groeiende mondiale schade en schaarste. Over die quotering maakte de WVN een discussienota, die je kunt downloaden van de werkgroepsite. Op dezelfde site is ook de informatie te vinden van twee recente Europese bijeenkomsten over quotering, namelijk in Vilanova (bij Barcelona) en Brussel. Van de laatste bijeenkomst staat het verslag (inclusief power-point-presentaties) op de site www.anped.org.

Een taboe-onderwerp

Een van de oorzaken van de overbelasting van de Aarde is de overbevolking. Omdat de groei van de wereldbevolking helaas nog een taboe-onderwerp is, werkt de WVN aan een notitie over de beleidsmogelijkheden, debatthema's en maatschappelijke acties om de bevolkingsgroei af te remmen en te stoppen, zonder dwang. Want 'iedereen' denkt blijkbaar meteen aan Chinese toestanden (de opgelegde een-kind-politiek), waardoor het onderwerp verder wordt doodgezwegen. Dat is natuurlijk je kop in het zand steken. Daarom volgt hier de inhoud van de concept-notitie van de WVN, om duidelijk te maken dat er veel mogelijk is zonder dwang. Aanvullingen en reacties zijn welkom. Het adres van de secretaris van de WVN staat op de site www.voetafdruk.eu.

Bevolking en voetafdrukken

Het startpunt voor de Werkgroep Voetafdruk Nederland is dat de totale milieudruk op de Aarde wordt veroorzaakt door het aantal mensen en hun gemiddelde voetafdruk, dus: Bevolking x Voetafdrukken. Aan de Voetafdruk wordt gelukkig al steeds meer aandacht besteed, maar de problematiek van de doorgaande bevolkingsgroei laat men links liggen, laat staan dat er maatregelen worden genomen. Daarom formuleerde de WVN deze voorstellen, om de mogelijkheden te bespreken, actie te ondernemen en er beleid mee te maken.

Jaarlijks 80 miljoen mensen meer

De wereldbevolking groeit jaarlijks nog met 80 miljoen mensen, dat is ruwweg 5 x Nederland. Ook de Nederlandse bevolking is nog steeds niet gestabiliseerd, terwijl inkrimping wenselijk is. Gezien de reeds 50% *overshoot*, ofwel de gevaarlijke overbelasting van de Aarde, is snelle besluitvorming ten aanzien van beperking van de bevolking hoogstnoodzakelijk geworden, want we teren snel in op ons natuurlijk kapitaal, en de klimaatverandering en voedselvoorziening hangen er ook nauw mee samen. Anderzijds kan minder bevolking onder andere leiden tot minder drukte, minder spanningen, minder overheidscontrole, een kleinere transportsector, legere treinen, afname van de gegroeide complexiteit en (dus) minder last van management; kortom tot meer levenskwaliteit. Het gaat er vooral om dat we in balans komen met de biocapaciteit van de Aarde en een *bio-based*-samenleving een kans geven. Bovendien zorgen we zo voor het behoud van de levensvoorwaarden voor onze (klein)kinderen en vele generaties na ons. In die zin is het uitdrukkelijk ook een kwestie van mensenrechten, op korte en lange termijn.

We kunnen veel doen

Voorop staat dat de keuze tot het hebben van kinderen in het privé-domein thuishoort. Slechts in uiterste noodzaak mag de overheid zich ermee bemoeien. Dat neemt niet weg dat wij en de overheid veel kunnen doen, bijvoorbeeld op het gebied van onderwijs, voorlichting en de nodige voorzieningen.

1. Onderwijs en voorlichting over het bevolkingsprobleem

- Zorg voor structurele aandacht op scholen voor de bevolkingsgroei en de voetafdruk, gerelateerd aan de overbelasting van de aarde.
- Meer seksuele voorlichting en beschikbaarheid van anticonceptie. Bijvoorbeeld in Engeland en Noord-Amerika komen nog veel tienerzwangerschappen voor, door een taboe om überhaupt over seks te praten.
- Stimuleer debat over acceptatie van kinderloosheid en kleine gezinnen.
- Eén kind is ideaal. Al rond 1970 hadden we met een effectief bevolkingsbeleid moeten starten, met een 'twee-kinderen-ideaal' als effectief voor het bevolkingsvraagstuk toen. Inmiddels is het helaas nodig om duidelijk te maken dat kinderloosheid en gezinnen met slechts een kind de keus is die voor de maatschappij nu het meest verantwoord is .
- Analyseer en kopieer indien mogelijk de voorwaarden die in vele landen hebben geleid tot de vrijwillige keuze van (veel) minder kinderen, zelfs ondanks de tegenwerking van bepaalde geloofsgenootschappen.

2. Voorkomen van onbedoelde en ongewenste geboortes

- Voorkom vooral ongewenste geboortes. Wereldwijd worden jaarlijks ongeveer 215 miljoen vrouwen onbedoeld zwanger, en 65 miljoen kinderen worden geboren, die door de ouders niet gewenst werden! Die miljoenen vrouwen willen zelf graag Family planning toepassen, maar hebben er nog geen toegang toe. Goede gezondheidszorg, de nodige middelen en voorlichting kunnen dat drama stoppen, en tegelijk de groei van de wereldbevolking aanzienlijk doen dalen. De Nederlandse en EU-regering dienen dit in internationaal verband primair te bevorderen. Zelfs in Nederland worden nog veel ongeplande en ook ongewenste kinderen geboren.
- Maak voorbehoedsmiddelen en de morning-afterpil goedkoop en makkelijk verkrijgbaar.
- Neem 'de pil' op in het basis-gezondheidspakket voor alle vrouwen.

3. Aanpassen van financiële regelingen

- Maak financiële regelingen zo dat kleine gezinnen en de keuze voor geen kinderen gestimuleerd worden en grotere gezinnen ontmoedigd. Denk hierbij aan een stapsgewijze afschaffing van de kinderbijslag, om te beginnen door de bijslag

inkomensafhankelijk te maken. Handhaaf het kindgebonden budget, met een vast bedrag per gezin ongeacht het aantal kinderen.

- Draag bij aan de bevordering van financiële oudedagsvoorzieningen voor ouderen in alle landen. Een goed voorbeeld is de introductie van een bescheiden basisinkomen in Namibië. Want vaak worden (veel) kinderen gezien als voorziening voor de ‘oude dag’, bij gebrek aan beter.

4. Publieke actie en creativiteit

- Stuur brieven aan en onderneem acties tegen regeringen en bijv. leiders van bepaalde gemeenschappen, die nog het krijgen van (meer) kinderen bepleiten.
- Draag uit dat de in sommige delen van Nederland en de EU optredende krimp als een gewenste ontwikkeling wordt gezien, waar we met creativiteit de voordelen van kunnen benutten, en dat dus niet wordt opgeroepen tot arbeidsimmigratie naar die gebieden.
- Los de vergrijzing zoveel mogelijk creatief op met de aanwezige werkende bevolking.

Rechtvaardige voetafdrukken

Het [Platform Duurzame & Solidaire Economie](http://www.platformDSE.org) – www.platformDSE.org - heeft een rapport gepubliceerd dat pleit voor een eerlijke economie en rechtvaardige voetafdrukken. Het gaat om de publicatie ‘*Macro Economische Verkenning+ 2013*’ waarin een bredere visie wordt bepleit op de economie. Het voorbeeldrapport is bedoeld als alternatief voor de ‘*Macro Economische Verkenning*’ die jaarlijks op de Derde Dinsdag van september wordt gepresenteerd. Daarin speelt het Bruto Nationaal Product (BNP) de hoofdrol. Het Platform bepleit het gebruik van een dashboard met meer indicatoren. Immers, in bijvoorbeeld een vliegtuig heb je ook meer nodig dan een snelheidsmeter. Het is dan ook handig om te weten hoe hoog je vliegt en hoeveel brandstof je nog hebt... Leden van het Platform hebben de MEV+ 2013 officieel aangeboden aan de vaste Kamercommissie voor Economische Zaken. Op de kaft van de MEV+2013 staan naast de titel ook deze teksten: "**Rechtvaardige Voetafdruk ver overschreden**" en "**Duurzame oplossingen bekend**". Politieke partijen in de Tweede Kamer proberen de MEV+ ingevoerd te krijgen.

E-boek geactualiseerd

Tot zover enkele ontwikkelingen met de Voetafdruk. Natuurlijk wil ik graag ook nog vermelden dat het fraai geïllustreerde eBoek ‘*Mijn hemel!*’ onlangs is geactualiseerd, vanwege de 40 spotjes over de Voetafdruk, die eind juni op Radio 1 werden uitgezonden (zie de vorige ZOZ). Het gratis eBoek staat op genoemde site van de WVN.

Jan Juffermans, Boxtel, juli 2013.